

Nikoleta Bracanović
Muzej hvarske baštine
Hvar

UDK 902-05Zaninović, M.

U SPOMEN: MARIN ZANINOVIĆ (1930. – 2022.) IN MEMORY: MARIN ZANINOVIĆ (1930 - 2022)

*Kad otiđem, mislim ići na obalu,
Bit ću samo djelić prostora beskrajnog.
Biti more uvijek sam želio.*

(„Kad otiđem“, *Hrid u moru Hvar*, 2019.)

Prof. dr. sc. Marin Zaninović, veliki hrvatski intelektualac, arheolog i humanist, svjetski priznat pa ipak uvijek povezan sa svojim rodnim otokom Hvarom, preminuo je 2. prosinca 2022. Tužnu vijest o njegovoj smrti objavile su na mrežnim stranicama, portalima i društvenim mrežama mnoge institucije, novine i udruge, među kojima su Grad Hvar i Muzej hvarske baštine. Posljednji ispraćaj bio je u Zagrebu, na krematoriju na Mirogoju. Njegovi kolege oprostili su se komemoracijom na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

M. Zaninović bio je dugogodišnji sveučilišni profesor antičke provincijalne i ranokršćanske arheologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, član suradnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i član mnogih stručnih tijela. Svojim radom obilježio je razvoj arheološke i povijesne znanosti u Hrvatskoj i za svoj rad primio brojna priznanja i nagrade, među kojima su nagrada Hrvatskoga arheološkog društva Don Frane Bulić za životno djelo u arheološkoj struci i radu Društva, Državna nagrada za znanost za životno djelo i cjelokupni znanstveno-istraživački rad u području humanističkih znanosti i Nagrada Grada Hvara za životno djelo za polustoljetni znanstveni i pedagoški rad te istraživanje arheologije i povijesti grada i otoka Hvara.

U središtu su njegova znanstveno-istraživačkog i pedagoškog rada bili ilirski i antički svijet na prostoru istočne jadranske obale i njezina zaleđa, antičke Dalmacije i Rimskog Ilirika, čije je materijalne i duhovne sastavnice uvijek predočavao u kontekstu oblikovanja mediteranske, odnosno europske kulture i civilizacije. Brojne teme kojima se bavio iznjedrile su impresivnu bibliografiju koja broji više od četiristo naslova, a osim stručnih i znanstvenih radova i knjiga sadrži i brojne novinske članke, televizijske i radijske emisije. Vodila ga je želja da njegove spoznaje budu dostupne

Dr. Marin Zaninović

ne samo stručno-znanstvenim krugovima u Hrvatskoj i izvan nje, nego i njegovim studentima, kao i širem krugu ljudi i da njegovi nasljednici nastave istraživati sve izvore i neiscrpane potencijale arheologije.

Visoke dosege njegova rada prepoznali su kolege arheolozi te životu i djelu M. Zaninovića još za njegova života posvetili neke brojeve arheoloških časopisa.

Arheološki zavod Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, čiji je niz godina M. Zaninović bio voditelj te višegodišnji urednik i član Izdavačkog odbora časopisa *Opuscula archaeologica*, obilježio je 1989. Zaninovićev šezdeseti rođendan posvetivši mu 14. broj u kojem je objavljena njegova bibliografija od 1951. do 1990.

Povodom sedamdesetog rođendana u dvobroju 23-24 časopisa *Opuscula archaeologica* za 1999. i 2000. naslovljenom *Sportula Dissertationum Marino Zaninović Dicata* objavljena je Zaninovićeva bibliografija od 1951. do 1999., a svoje radove posvetilo mu je šezdesetak kolega.

Prigodan tekst uz sedamdesetu obljetnicu života svoga člana, počasnog člana i neko vrijeme predsjednika objavilo je Hrvatsko arheološko društvo u časopisu *Obavijesti*, u broju 2, za godinu XXXII/2000.

Redci su M. Zaninoviću posvećeni i u *Obavijestima* broj 1 za godinu XXXV/2003. povodom dodjele nagrade HAD-a Don Frane Bulić.

2009. u 33. broju *Opusculae Archaeologicae* obilježen je osamdeseti rođendan objavom dopune bibliografije od 1999. do 2009.

Centar za arheološka istraživanja Instituta za društvene znanosti Ivo Pilar, nekadašnji Međunarodni istraživački centar za arheologiju, Brijuni-Medulin, čije je utemeljenje inicirao i bio počasni predsjednik Međunarodnog savjeta Centra, posvetio je 2010. njegovu osamdesetom rođendanu uvodni dio 19. sveska časopisa *Histria Antiqua*.

Godine 2021. Odsjek za arheologiju Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu objavio je 20. broj *Arheoloških radova i rasprava* posvetivši ga devedesetoj obljetnici života M. Zaninovića koji je bio voditelj Odsjeka od 1988. do 2021. Objavljena je dopuna bibliografije od 2009. do 2020., a *Tabula gratulatoria Professori Marino Zaninović* broji više od sto šezdeset potpisnika.

I posthumno, 2022. i 2023. objavljeni su nekrolozi u kojima se M. Zaninovića sjećaju njegovi kolege i suradnici. *In memoriam* svom dugogodišnjem članu i suradniku objavljuje Centar za balkanološka ispitivanja Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine u Sarajevu u 51. broju *Godišnjaka Centra za balkanološka ispitivanja*.

In memoriam Gradskog muzeja Senj i Senjskog društva izlazi u 50. broju *Senjskog zbornika*.

U Hvaru tekst posvećen sjećanju na M. Zaninovića izlazi u župskom listu *Kruvenici*, u 57. broju.

M. Zaninović pronalazio je nadahnuće za svoja iscrpna istraživanja svakako u bogatom kulturnom nasljeđu svoga voljenog zavičaja. Njegova pozornost bila je usmjerena prema svim pojavnostima hvarske baštine, a za hrvatsku arheologiju

najznačajnije je otkriće grčke podjele zemljišta u Starogradskom polju, danas pod zaštitom UNESCO-a, kao i borba za njezin spas. Navedimo još istraživanja gradine Purkin kuk iznad Staroga Grada, kule Tor kraj Jelse, rimske vile na Kupinoviku kraj Dola, kopnenih putova na otoku, kao i onih plovidbenih što su otok u antici povezivali s drugim krajevima, spomenika antičkih božanstava i kultova, obrambenog sustava ilirskih gradina i otkriće gradine na brdu Vela Glava. Veliki broj radova posvećenih Hvaru objedinjen je 1996. u poglavlju *Hvarske teme* u knjizi *Od Helena do Hrvata* u izdanju Školske knjige.

Hvarskim temama želimo pridodati još neke pojedinosti koje M. Zaninovića povezuju s radom naše ustanove. Tijekom desetljeća djelovanja Muzeja, na njegovu stručnu pomoć i podršku u radu i realizaciji muzejskih projekata uvijek se moglo računati. Toga se spominje u navedenoj *Kruvenici* Marinko Petrić, dugogodišnji kustos koji je s njim često i rado surađivao, a Zaninovićeva suradnja s Muzejom započela je, dakako, i ranije, s osnivačem ustanove Nikom Dubokovićem.

Muzej hvarske baštine od svog osnutka prikuplja arheološku građu, a prezentaciji Arheološke zbirke koja je od 1966. bila izložena u bivšoj crkvi sv. Marka uvelike je pridonio i M. Zaninović. Godine 1972. izdan je vodič *Lapidarium i Zbirka sv. Marka* koji potpisuju N. Duboković i M. Zaninović.

Idućih godina zajedno s još dvojicom istaknutih arheologa Hvarana Nikšom Petrićem i dr. sc. Brankom Kiriginom izrađuje koncept novog stalnog postava koji je pod imenom Arheološka zbirka i lapidarij dr. Grga Novak otvoren 1982. Postav je 1984. upotpunjen tiskanom vodičem u kojem je napisao tekst *Otok Hvar, Povijesno-arheološki pregled*.

Dio muzejskog fundusa u Zbirci kopnene arheologije građa je koju je M. Zaninović istraživao i objavio pa su mnogi njegovi radovi izvor informacija za stručnu obradu muzejske građe. Mnogi su predmeti u Muzej i pristigli zahvaljujući njemu. U Zbirci su tako nalazi s Tora kraj Jelse i s hvarskih gradina, među kojima i oni s Vele Glave, kao i ulomak apulske posude s padine hvarske gradine.

Za knjižnicu našeg muzeja darovao je i veliki broj svojih separata i primjerke svojih knjiga. U muzejskim publikacijama *Prilozi povijesti otoka Hvara*, *Periodični izvještaj Centra za zaštitu kulturne baštine otoka Hvara* i *Bilten o stanju spomenika* objavljuvani su njegovi članci i izvještaji.

Kao predstavljatelj muzejskih publikacija uveličao je predstavljanja knjiga *Grgur Bučić – pustinjač znanosti u Hvaru* autora M. Petrića i *Somo je jedon For* Ive Novaka Šole.

Godine 2015. u prostoru nekadašnje crkve sv. Marka predstavljena je njegova knjiga *Ilirski ratovi*, temeljno djelo o odnosima Ilira s Grcima i Rimljanima na području Ilirika, objavljena u izdanju Školske knjige.

U kolovozu 2019. u vrtu ljetnikovca Hanibala Lucića upriličeno je predstavljanje knjige pjesama *Hrid u moru Hvar* u izdanju Ogranka Matice hrvatske u Hvaru u kojoj su objavljene pjesme koje je M. Zaninović pisao u mladosti. Iako tada već u godinama i narušena zdravlja, predstavljen nam je mladi pjesnik, ponosni nasljednik stoljetne hvarske književne tradicije. Bio je to svojevrstan oproštaj od dragog nam

profesora kojem su nazočili mnogobrojni zainteresirani posjetitelji. Nakon toga više nije navraćao u Muzej.

Knjiga pjesama nije nas iznenadila. Zaninovićev izraz, u njegovim tekstovima i kada je govorio, uvijek je bio iznimno zanimljiv i slikovit, s jedne strane bogat povijesnim vrelima, a s druge jednostavan i razumljiv. Uranjamo potpuno u prošlost o kojoj je pisao i o kojoj je govorio i u njoj se prepoznajemo. Jer Zaninović je pripovijedao uvijek vjerodostojno, ali osjećajno. Vjerujemo značenjima svjedočanstava iz prošlosti koje nam je ponudio i osjećamo njegovu ljubav prema svojem otoku, domovini i Mediteranu, kao i njegovu svijest o baštinskim vrijednostima tog kulturnim slojevima bogatog prostora, vrijednostima koje je znao prepoznati, za nas sačuvati i prenijeti nam.

Zavičajne teme i motivi Hridi u moru odredili su njegov daljnji rad. Vraćao se uvijek svom otoku. Stalno je i neumorno tražio temelje te Hridi koju je, kao i Marina Zaninovića, ta ipak, *nomen est omen*, obilježilo more što ju je od pradavnih vremena bogatilo povezujući je s mediteranskim i europskim prostorom. A obilježilo ju je i obogatilo i to Zaninovićevo traganje. Njegovo djelo ukorijenilo se u te iste temelje naše Hridi. Imamo sreću baštiniti ime Marina Zaninovića. Njegove vrijednosti, i kao čovjeka i kao znanstvenika, potiču nas u Muzeju hvarske baštine da s marom i ustrajnošću čuvamo, istražujemo i prezentiramo baštinu našeg otoka kako bi vrijednosti bogatih tragova prošlosti, a i sadašnjosti, ukorijenjene u prostor koji nas identificira, sadašnje i buduće baštinike potaknule na nove spoznaje.

*Jer netko misli da sve zna, a meni je jasno
koliko toga još treba pročitati i spoznati.*

(Sve su ideologije prolazne, a ljudi ostaju, *Vijenac* 675, 2020.)

Dr. Zaninović s djelatnicima Muzeja hvarske baštine na promociji knjige *Ilirski ratovi* u sv. Marku 28. lipnja 2015.

(Marinko Petrić, Mirjana Kolumbić, Marin Zaninović, Nives Tomasović i Dejanira Burmas Domančić)